SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1805

av Lawen Redar (S)

Förstärkt skolplikt för att motverka hedersrelaterade brott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av en förstärkt skolplikt för att motverka hedersrelaterade brott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I Sverige omfattas barn av skolplikt. Skolplikten är en grundläggande i den svenska utbildningsmodellen och innebär att samhället har ansvar för att varje barn får tillgång till utbildning. Den motsvaras av en skyldighet för vårdnadshavare att se till att barnet fullgör sin skolgång och för skolhuvudmän att säkerställa att utbildningen genomförs.

Trots detta finns barn som under långa perioder uteblir från undervisningen, barn som förs ut ur landet utan att återvända till skolan och barn vars skolgång avbryts genom att undantagen från skolplikten används på ett sätt som inte har varit lagstiftarens avsikt. Enligt skollagen finns tre huvudsakliga möjligheter till undantag från skolplikten: ledighet, medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt och upphörande av skolplikt på grund av varaktig vistelse utomlands.

För vissa barn innebär längre utlandsresor en ökad risk att utsättas för barnäktenskap, tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld och förtryck. Skolan kan i dessa situationer vara en av få samhällsinstitutioner som uppmärksammar barnets utsatthet och agerar för

att skydda barnet. När ett barn plötsligt uteblir från undervisningen och kontakten med familjen upphör måste samhället ha förmåga att agera snabbt. Redan 2019 konstaterade Riksrevisionen, i sin granskning, att regelverket var otydligt, att det förelåg betydande skillnader mellan kommuner i hur undantagen tillämpas samt brister i Skolinspektionens tillsyn och vägledning till kommunerna.

Varje år saknas barn som inte återvänder till skolan efter lov. Lov innebär för vissa barn och unga en ”ökad risk att bli utsatta för barnäktenskap, tvångsäktenskap och annat hedersrelaterat våld och förtryck under utlandsresor” Ett exempel är Göteborg som under hösten 2023 anmälde 158 barn som saknade. Ett annat exempel är Sveriges radios granskning hösten 2026 som påvisade 850 elever som saknade.

Trots detta saknas det fortfarande en tillräckligt samlad nationell bild av elevers frånvaro. Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan föreslog i betänkandet SOU 2025:8 att ett nationellt frånvaroregister skulle införas. Även betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108) har lämnat förslag om ett nationellt register över barns och elevers närvaro och frånvaro. Ett sådant register skulle ge bättre möjligheter att följa utvecklingen, identifiera omfattande frånvaro och upptäcka barn som riskerar att falla ur utbildningssystemet.

Med anledning av frågans allvar behövs mer ändamålsenliga sanktioner när vårdnadshavare, utan giltiga skäl och utan beviljat tillstånd, tar sina barn ur skolan. Skolplikten måste vara en reell samhällelig förpliktelse. Det ska inte vara möjligt att genom upprepade ledigheter, oklara utlandsvistelser eller andra undantag beröva barn deras rätt till utbildning. Samhället måste kunna ingripa när ett barns skolgång avbryts, samtidigt som barnets bästa och behov av skydd och stöd alltid ska vara vägledande.

Därför behövs en förstärkt skolplikt, skärpta regler för undantag för skolplikten, införandet av ett nationellt frånvaroregister, stärkt ansvar och effektivare sanktioner samt bättre rutiner för att upptäcka och agera när barn riskeras att föras ut ur landet eller hållas borta från utbildning genom hedersrelaterat våld och förtryck.

Lawen Redar (S)